

Un premi Nobel merescut, però reactiu

El Nobel de la pau a l'Organització per la Prohibició de les Armes Químiques (OPAQ) és un premi, sens dubte, més que merescut. I, a més, és plenament coherent amb les breus bases que establí Alfred Nobel –sota la influència de la literata i pacifista Bertha von Suttner– en instituir l'últim dels guardons que porten el seu nom i decidir que l'atorgaria el Parlament noruec. Concretament, Nobel digué, en el llenguatge de l'època, que calia premiar els esforços per eliminar exèrcits i armes, i per crear conferències i instruments de pau. Cal, doncs, felicitar-los i felicitar-nos-en: el desarmament i les armes de destrucció massiva tornen a l'agenda. També convé, però, fer algunes consideracions sobre el premiat, sobre l'escenografia de la concessió, sobre la història del premi i, per acabar, sobre el que pot significar a curt i mitjà termini.

Pel que fa al premiat, l'OPAQ començà a funcionar l'any 1997, quan va entrar en vigor la Convenció sobre la Prohibició de les Armes Químiques signada l'any 1993. La Convenció millorava eines anteriors de control d'unes armes que impactaren les consciències. Primer, el gas mostassa –o iperita– de la I Guerra Mundial aterrí els nostres ancestres. Després, més a prop, marcaren els nostres pares i a nosaltres mateixos: l'ús que en va fer Hitler per posar en marxa la Shoah (l'extermini intencional de milions de jueus), la seva utilització al Vietnam, l'ús per part iraquiana durant la guerra Iran-Iraq o contra els kurds i xiïtes. Ras i curt, fins al 1993 estava prohibit fer servir armes químiques; ara estan prohibides també la seva producció i emmagatzematge.

La feina de l'OPAQ ha estat enorme i cabdal per aconseguir que els estats membres de la Convenció siguin 189 i que s'hagi eliminat un 80% dels arsenals químics mundials. Queden, però, alguns països fora del règim de prohibició, com Egipte, Somàlia, Angola, Síria i Israel.

En segon lloc, sorprèn, del comunicat i de l'escenografia de lectura del premi, que s'hagi posat l'èmfasi no tant en els països no signataris –almenys pel fet que no s'han esmentat directament–, sinó en la contundència amb què s'ha recordat que Rússia i els Estats Units encara no han completat la destrucció dels seus arsenals, tot i que el termini per fer-ho era l'abril del 2012.

Això em porta a una tercera consideració. Sembla que el mateix Co-

RAFAEL GRASA

PRESIDENT DE L'INSTITUT CATALÀ INTERNACIONAL PER LA PAU

Al llarg de la història, el Nobel de la pau ha estat contaminat per la política

ningú no esperava aquest premi, tot i coincidir amb el vintè aniversari de la Convenció, que la conclusió és aclaparadora: el factor precipitador ha estat l'acord entre Rússia i els Estats Units per evitar un atac il·legal a Síria i promoure la ràpida destrucció dels arsenals, amb l'aquiescència del règim siria. D'aquí la crítica, clara i totalment merescuda, a Rússia i als Estats Units. En termes clàssics, *ex-cusatio non petita, accusatio manifest-*

ta. El Comitè accepta el tacticisme, la influència del context, i recorda els seus compromisos als dos grans.

Quant a la història i evolució del premi, no és gaire exitosa. Les bases del guardó són massa vagues i discrecionals, ja que ara es valora, a més del que digué Nobel, la solidaritat, la democràcia, els drets humans, el desenvolupament i els processos de pau, tant de moviments de base com d'estadistes. Històricament, el Nobel de la pau ha mostrat propensió a la contaminació política, diplomàtica o mediàtica, en destacar sovint artífexs de transicions (Mandela, Gorbtxov), signataris de grans acords de pau, els mateixos que lideraren els enfrontaments bèl·lics (Begin, Sadat, Arafat, Rabin, Kissinger, Le Duc Tho), o simplement en manifestar esperances preventives que ben aviat han resultat il·lusòries (Obama). I a la trajectòria global dels guardonats hi ha absències clamoroses, presències dubtoses, un excés de presidents i polítics, un dèficit perpetu de dones, concessions merescudes en moments políticament interessats (com el d'enguany) i capteniments previs o posteriors dels premiats gens coherents amb el guardó.

El Nobel de la pau 2013 no s'allunya, doncs, de la norma històrica. Ara bé, inaugura una feble esperança, en sentit doble. La primera, que tingui un impacte en el reforçament del règim de prohibició total de les armes químiques, fent entrar ràpidament a la Convenció alguns dels països absents. La segona, que en el futur el premi abandoni les il·lusions preventives i les actituds reactives i es basi en l'important: la pau es construeixi, per tant, exigeix constància. La pau mai no és ni serà, com deia Martí i Pol, un cop de vent sobtat.

EFE